

University of Groningen

Boeken en brieven van Nicolaus Mulerius

Huisman, G.C.

Published in:
Bibliotheek, wetenschap en cultuur

IMPORTANT NOTE: You are advised to consult the publisher's version (publisher's PDF) if you wish to cite from it. Please check the document version below.

Document Version
Publisher's PDF, also known as Version of record

Publication date:
1990

[Link to publication in University of Groningen/UMCG research database](#)

Citation for published version (APA):

Huisman, G. C. (1990). Boeken en brieven van Nicolaus Mulerius. In L. J. Engels (editor), *Bibliotheek, wetenschap en cultuur: Opstellen aangeboden aan mr. W.R.H. Koops bij zijn afscheid als bibliothecaris der Rijksuniversiteit Groningen* (blz. 283-296). Rijksuniversiteit Groningen. Universiteitsbibliotheek.

Copyright

Other than for strictly personal use, it is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

The publication may also be distributed here under the terms of Article 25fa of the Dutch Copyright Act, indicated by the "Taverne" license. More information can be found on the University of Groningen website: <https://www.rug.nl/library/open-access/self-archiving-pure/taverne-amendment>.

Take-down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Downloaded from the University of Groningen/UMCG research database (Pure): <http://www.rug.nl/research/portal>. For technical reasons the number of authors shown on this cover page is limited to 10 maximum.

BIBLIOTHEEK, WETENSCHAP EN CULTUUR

Opstellen aangeboden aan mr. W.R.H. Koops
bij zijn afscheid als bibliothecaris der
Rijksuniversiteit
te
Groningen

Groningen
Universiteitsbibliotheek
1990

De uitgave van deze bundel is mede mogelijk gemaakt door financiële bijdragen van:
Architectenbureau Tauber BV, Alkmaar
Europe Blackwell's, Oxford
Groninger Boekverkoopers College, Groningen
IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions), Den Haag
Lange und Springer Wissenschaftliche Buchhandlung, Berlin
Nederlands Letterkundig Museum en Documentatiecentrum, Den Haag
NV Nederlandse Gasunie, Groningen
Querido's Uitgeverij BV, Amsterdam
K.G. Saur Verlag, München
Stichting Groninger Universiteitsfonds, Groningen
Stichting H.S. Kammingafonds, Groningen
Wolters-Noordhoff Grafische Bedrijven BV, Groningen
Wolters-Noordhoff Uitgeverij BV, Groningen

Redactie:
L.J. Engels
G.C. Huisman
J. Kingma
Ch. Klaver
A.C. Klugkist
S. Sybrandy

Technische realisatie: Wolters-Noordhoff Grafische Bedrijven, Groningen
Foto mr. W.R.H. Koops: Elmer Spaargaren, Groningen

© 1990 Bibliotheek der Rijksuniversiteit Groningen

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Bibliotheek

Bibliotheek, wetenschap en cultuur : opstellen aangeboden
aan mr. W.R.H. Koops bij zijn afscheid als bibliothecaris
der Rijksuniversiteit te Groningen / Red. L.J. Engels ...
et al. - Groningen : Universiteitsbibliotheek. - Ill.

ISBN 90-367-0209-7 geb.

SISO 020.2 UDC 02

Trefw.: bibliotheekwezen ; opstellen.

BOEKEN EN BRIEVEN VAN NICOLAUS MULERIUS¹.

G.C. Huisman

Als medicus en hoogleraar aan de jonge Academie heeft Nicolaus Mulerius van 1603 tot aan zijn dood in 1630 een belangrijke rol gespeeld in het intellectuele en maatschappelijke leven van de stad Groningen. In de historiografie is echter weinig aandacht aan hem besteed: de figuur die de geschiedenis van Groningen rond 1600 beheerst is Ubbo Emmius. Nu is die geringe belangstelling voor Mulerius wel te verklaren. Zijn belangrijkste werk lag op het terrein van de wiskunde en astronomie, maar hij was daarin geenszins een vernieuwer. Is van Emmius een uitgebreide correspondentie bewaard gebleven, van Mulerius kennen we slechts twaalf brieven van zijn hand en drie die aan hem gericht zijn². Kortom, Mulerius' werk wordt tegenwoordig niet meer interessant gevonden en over zijn leven is weinig bekend, zodat het moeilijk is een beeld van de persoon te krijgen. In de laatste jaren kwamen echter nieuwe gegevens beschikbaar, die weliswaar geen nieuw, maar wel meer licht werpen op deze arts en astronoom.

Nicolaus Mulerius werd op 25 december 1564 te Brugge geboren³. Zijn jeugdjaren heeft hij in verschillende plaatsen doorgebracht: omdat de ouders tot de Hervorming waren overgegaan, werd het gezin door de Inquisitie vervolgd. De moeder en haar jongste kind zijn hiervan het slachtoffer geworden. Tenslotte koos vader Petrus Mulerius domicilie in Leiden. Nicolaus is daar in 1582 aan de universiteit ingeschreven. Hij volgde colleges in verscheidene vakken, waaronder Oosterse talen en mathematica, en promoveerde in 1589 tot doctor in de medicijnen⁴. Spoedig daarna trouwde hij te Amsterdam met Christina Six. Het jonge paar vestigde zich in 1590 in Harlingen, waar Mulerius een medische praktijk begon. Van 1603 tot 1608 bekleedde hij de post van 'medicus provincialis' te Groningen. Na een inter-

mezzo in Leeuwarden, waarheen hij in 1608 was vertrokken als rector van het gymnasium, keerde Mulerius tenslotte in 1614 terug naar Groningen om daar aan de pas opgerichte Academie geneeskunde en wiskunde te doceren. Hij is twee keer rector geweest (1620-21 en 1627-28) en fungeerde twee maal als bibliothecaris (1619-1621 en 1626-1630). Naast zijn werk als hoogleraar voerde Mulerius ook in Groningen een medische praktijk, hij was een van de bewindhebbers van de Groningse kamer van de West-Indische Compagnie, trad op als examiner bij landmetersexamens⁵, mengde zich in discussies over theologische vraagstukken⁶ en de plaatsbepaling op zee⁷, hield zich bezig met het kweken van planten⁸, schreef gelegenheidsgedichten⁹ en een biografie van zijn vriend Ubbo Emmius¹⁰.

De wetenschappelijke en populair-wetenschappelijke publikaties van deze veelzijdige man liggen echter vooral op het gebied van de astronomie¹¹. De eerste verscheen in 1595 te Franeker, een handleiding voor het gebruik van een astrolabium, *Cort Onderwijs van het ghebruyck des Astrolabiums*¹², geschreven in het Nederlands om alle geïnteresseerden te kunnen bereiken: 'niet alleenlick den ghenen die latijn verstaen ... maar oock vele andere Borgers, Cooplieden, Schippers, Stuyrlieden, ende allen den genen die daer toe lust hebben'.

Dit is niet de enige keer dat Mulerius zijn wetenschappelijke kennis aan een groot publiek trachtte door te geven. Naar aanleiding van de verschijning van een komeet in 1618 publiceerde hij een boekje over dit natuurverschijnsel en verklaarde daarin de betekenis van kometen¹³: zij zijn niet alleen waarschuwingen van God aan de zondige mens, maar ook de oorzaken van de rampen, oorlog en opstand, die na hun verschijnen de mensheid teisteren. Evenzo legt Mulerius, in een brief aan Onias Geldorpius (12 december 1604)¹⁴, verband tussen het verschijnen van een heldere ster en het dreigende einde van de wereld: 'Sed quandoquidem (ut ait philosophus) deus et natura nihil frustra condunt, certum est caelestem hanc facem in aliquem finem mundo senescenti exhiberi spectandam'.

Zijn biograaf in de *Effigies* vermeldt dat Mulerius tussen 1609 en 1626 *Ephemerides* publiceerde. Boeles¹⁵ deelt, enigszins teleurgesteld, mee dat hij nooit een exemplaar van die *Ephemerides* of almanakken in handen heeft gehad. Dat lijkt vreemd, gezien het feit dat naar eigen zeggen van de auteur deze boekjes in zeer grote aantallen van de hand gingen. Eekhoff citeert een brief die Mulerius in 1619 richtte aan de stadssecretaris van Leeuwarden, waarin hij meedeelt een 'missive' van Burgemeesteren en Schepenen te hebben ontvangen, en dat deze zal worden opgenomen in de nog te drukken almanakken. Hij meent dat er nog wel tienduizend exemplaren van de persen

zullen komen, boven op wat er al gedrukt is. Dat is wel een zeer grote oplage! Almanakjes zijn echter typische gebruiksboekjes, die na een jaar worden weggegooid, omdat ze dan hun nut hebben verloren. Toch kon de UB Groningen enige jaren geleden zo'n almanak van Mulerius verwerven, een voor het jaar 1608: *Almanack voor t'Jaer nae de gheboorte Christi, MDCVIII Naeden olde ende nieuwen stijl. Aenwysende de Vacantien vanden Hove van Vrieslandt: met ook den tijd ende uyre wanneer t'Veerschip van Harlingen afvaert. Door D. Nicolaum Muleriu(m) van Brugge doctoer inder medicinen van wegen der stadt Groeningen ende Ommelanden*, gedrukt door Hans Sas te Groningen, de latere Academiedrukker. Het is dus nog een jaar ouder dan in de *Effigies* opgegeven wordt, het is met blanco blaadjes doorschoten en het is Mulerius' eigen exemplaar, met aantekeningen van zijn hand op de ingevoegde blaadjes. Deze uitgave van 1608 blijkt nog niet eens de oudste te zijn, want in de UB Leiden wordt bewaard een *Almanach voor het Schrickel-Jaer nae de geboorte Christi M.VIc.IIIII. ... Door D. Nicolaum Mulerium Brugensem, Medicum & Astronomum, van weghe der Stad Groeningen ende Ommelanden*. Deze is gedrukt door Gerard Ketel in 1604¹⁶. Kennelijk heeft Hans Sas deze uitgave uit het fonds van de in 1605 overleden Ketel overgenomen.

De aantekeningen die Mulerius in het Frans, Nederlands en Latijn in de almanak van 1608 maakte, gaan vooral over het weer. De winter van 1607/08 is zeer streng geweest, begin december was de vorst begonnen en die heeft geduurd tot aan 15 februari. Acht weken lang was het ijs sterk genoeg om met paard en wagen over de bevroren Zuiderzee van Staveren naar Enkhuizen te reizen. In maart bracht Mulerius een bezoek aan de gouverneur van Bourtange. Zelf ontving hij belangrijke berichten: 'Le 13 (mars) accordé avec les Commissaires de Leeuerde Et le 17 ai receu l'approbation'. Dit slaat op zijn benoeming tot rector gymnasii te Leeuwarden, waarover Ubbo Emmius op 21 maart aan Sibrandus Lubbertus schrijft, dat de Leeuwarders Mulerius tegen een hoog bedrag hebben weggekocht¹⁷. Zes jaar later echter kreeg Mulerius de uitnodiging om een professoraat aan de nieuw te stichten Academie van Groningen te vervullen, een aanbod waarop hij gretig inging. Leeuwarden zag hem met lede ogen vertrekken¹⁸.

Mulerius' wetenschappelijke werk is, vanzelfsprekend, in het Latijn geschreven en omvat vooral astronomische tabellen. Zijn eerste grote werk is *Tabulae Frisicae lunae-solares quadruplices; e fontibus Cl. Ptolemaei, Regis Alfonsi, Nic. Copernici, et Tychoonis Brahe ...*, gedrukt te Alkmaar bij Jacobus de Meester¹⁹ en verkocht door Willem Jansz Blaeu in Amsterdam. Mulerius heeft alle exemplaren van zijn handtekening voorzien, als garantie voor de

nauwkeurigheid van de er in vermelde getallen. De UB Groningen bezit van dit werk een doorschoten exemplaar, dat misschien van de auteur zelf is geweest. Het bevat echter geen aantekeningen of andere aanwijzingen waaruit zijn eigendom zou kunnen blijken. Mulerius heeft nog een tweede deel vervaardigd, dat nooit gedrukt is. Het handschrift berust in de UB Groningen²⁰ en is een geschenk van prof. A.M. Isinck (1668-1727).

Zijn editie van Nicolaus Copernicus' revolutionaire werk *Astronomia Instaurata libri sex comprehensa, qui de Revolutionibus orbium coelestium inscribuntur* kan worden beschouwd als het hoogtepunt van Mulerius' wetenschappelijk oeuvre. De eerste druk van dit werk was vervaardigd toen Copernicus op zijn sterfbed lag. De auteur was niet meer in staat geweest correcties aan te brengen, waardoor er veel fouten in de berekeningen waren blijven staan²¹. Mulerius had zich ten doel gesteld een correcte versie te leveren en heeft daartoe alles zorgvuldig nagerekend. Zijn editie, in 1617 verschenen bij Willem Jansz Blaeu te Amsterdam, was de derde na die van 1543 (Bazel) en 1566 (Neurenberg) en is lang de standaarduitgave geweest. De heliocentrische theorie van Copernicus heeft Mulerius echter nooit aanvaard. Zoals hij schreef in het voorwoord op de een jaar eerder verschenen *Institutionum Astronomicarum Libri Duo* (Groningen: Hans Sas, 1616): na twintig jaar studie van de beide theorieën, de geocentrische en de heliocentrische, zag hij geen doorslaggevende redenen om zijn opvatting, die door zoveel anderen werd gedeeld, te wijzigen²².

Mulerius' astronomische werk bestond vooral uit het maken van allerlei berekeningen. Dat hij ook zelf de hemel observeerde, blijkt uit de brief aan Roelof Wicheringe, raadsheer te Groningen, geschreven op 13 maart 1613. Hun vriendschap dateert waarschijnlijk uit de periode dat beiden in Harlingen woonden. Wicheringe was eveneens een kundig astronoom, die bij Tycho Brahe had gestudeerd. In deze brief schrijft Mulerius dat hij elke dag de zon observeert, 'adhibito telescopio'. Rond de zon heeft hij, bij zonsop- en ondergang, verscheidene keren zwarte schijven gezien. En het zijn geen 'hallucinationes oculorum', zo verzekert hij, want vele anderen hebben ze ook gezien. Mulerius is op het verschijnsel opmerkzaam gemaakt door de heer Metius. Daarmee moet Adriaan Metius, hoogleraar in de wiskunde te Franeker, bedoeld zijn. Het is opmerkelijk dat Mulerius hier zo bijna achteloos vertelt dat hij een telescoop bezit. Metius moet er eveneens een hebben gehad en de indruk wordt gewekt als zou ook Wicheringe een sterrekijker tot zijn beschikking hebben. Pas in 1609 heeft Galilei als een der eersten een telescoop op de hemel gericht. Blijkbaar volgden de astronomen in het noorden de technische ontwikkelingen op de voet en hebben ze de nieuwe instrumenten

onmiddellijk aangeschaft. In deze zelfde brief geeft Mulerius nog aanwijzingen voor het snoeien van de struiken, die hij met de brief mee naar Groningen stuurt.

Er is nog een tweede brief aan Wicheringe bekend, daterend van 3 april 1597 en geschreven vanuit Harlingen. Daarin laat Mulerius weten dat hij graag weg wil uit het Friese havenstadje. Uit de formuleringen blijkt dat Wicheringe al langere tijd pogingen in het werk stelt om hem als 'reipublicae medicum' naar Groningen te halen, maar dat het stadsbestuur daar tegen is. De redenen waarom hij Harlingen wenst te verlaten geeft Mulerius echter niet: 'Sed jam multo alacrior fui ad eo commigrandum quam ante unquam fueram, idque ob caussas aliquas, quas hic non recenseo'.

Er zijn nog vier andere brieven bewaard gebleven uit deze periode in Harlingen die, gezien zijn pogingen om er weg te komen, blijkbaar niet tot de gelukkigste van Mulerius' leven gerekend kan worden. Alle vier de brieven zijn gericht aan Johannes Heurnius (1543-1601), hoogleraar geneeskunde aan de universiteit te Leiden. Mulerius was in 1589 bij hem gepromoveerd. Twee brieven bevatten dringende verzoeken aan Heurnius om in Leiden voor zijn oud-leerling een plaats als docent in de wiskunde te bewerkstelligen. In de eerste brief (12 januari 1594) doet Mulerius uitvoerig verslag van de wiskundige studies die hij sinds zijn studietijd heeft verricht. Daarna merkt hij op dat de Leidse hoogleraar in de wiskunde, Rudolf Snellius, weliswaar zeer geleerd is, maar dat de mathesis zoveel onderdelen kent dat één docent ze niet allemaal tegelijk kan onderwijzen, zodat de studietijd van de studenten veel te lang dreigt te worden. Als de Curatoren hem, Mulerius, deze taak zouden opdragen, dan zou hij zich daar met alle ijver aan zetten. Mulerius maant Heurnius wel tot uiterste discretie, vooral omdat het stadsbestuur van Harlingen hem zeer gunstig gezind is en onaangenaam getroffen zou zijn te horen dat hun medicus wil vertrekken.

Een maand later blijken Heurnius' inspanningen vooralsnog zonder resultaat te zijn gebleven (18 februari 1594). Mulerius is teleurgesteld, maar schrijft weer uitvoerig over zijn wiskundige activiteiten. Hij sluit een blad bij met zijn oplossing voor het probleem van de ingeschreven zevenhoek, dat nuttig kan zijn voor de oplossing van een groter probleem, namelijk dat van de quadratuur van de cirkel. Heurnius moet dit blad aan Josephus Scaliger laten zien, die dan in Leiden hoogleraar is en zich met dit vraagstuk bezighoudt. Om deze geleerde nog gunstiger jegens hem te stemmen heeft Mulerius zelfs een kort elogium op Scaliger in de brief opgenomen.

De beide andere brieven aan Heurnius beschrijven medische problemen. Op 8 november 1590 verkeert de jonge doctor, die in dat jaar met zijn praktijk

is begonnen, in een gedeprimeerde stemming. Hij heeft zoveel patiënten te behandelen, en zoveel 'adversarii', zoals hij de diverse ziekten noemt, en al die kwalen laten zich niet zo gemakkelijk verdrijven. Een legeraanvoerder kan zijn vijanden nog op verschillende fronten aanvallen, maar ziektes laten zich niet zo gemakkelijk bestrijden: als we proberen er een te verdrijven, begint een andere weer in kracht toe te nemen. En bovendien, hij voelt zich alleen als de enige dokter in de stad, zonder collegae om mee te overleggen: 'Ego vero solus in hac urbe sum, nec quos consulam habeo, quo fit ut vos in re difficili consulere frequenter admodum exoptem'. Hier lijkt Mulerius een beetje te overdrijven, zoals uit het vervolg blijkt. Een patiënt die hij niet lijkt te kunnen redden is Auricus a Doiema (Orck van Doiem), een aanzienlijk man in de stad, op wie Mulerius vanwege zijn grote eruditie zeer gesteld is. Deze Van Doiem heeft zware koorts en is daar niet geheel van hersteld. Nu is de koorts teruggekomen, de patiënt is sterk vermagerd, heeft last van gal en lever en vertoont symptomen die wijzen op scheurbuik. Mulerius heeft Alardus Auletus, een professor uit Franeker, er bij gehaald, maar beiden zitten ze met de handen in het haar. Ze vrezen dat het om de 'febris hectica' gaat. Weet Heurnius hier een remedie?

Of Orck van Doiem toen is hersteld weten we niet. In elk geval is hij zes jaar later niet meer in leven. Dan namelijk zendt Mulerius in grote haast - inktvlekken zijn op het papier terecht gekomen - weer een verzoek om advies aan Heurnius (29 september 1596). De zieke is deze keer een dochter van Van Doiem. Mulerius beschrijft hoe de moeder, Doedt van Aisma, al sinds haar geboorte door rampen wordt achtervolgd. Na de dood van haar echtgenoot is enige tijd geleden ook haar vader overleden. Niet lang daarna werd de familie geteisterd door dysenterie, die een van de drie talentvolle zonen van de vrouw wegnam. Dit was allemaal heel droevig, maar de meest recente gebeurtenis was toch wel buitengewoon triest, en de reden waarom ze in heel Friesland als beklagenswaardig beschouwd werd. Wat was er gebeurd? Mevrouw werd onlangs bezocht door haar zusters en enige andere verwanten en had deze, zoals haar gewoonte was, hartelijk ontvangen en aan de maaltijd genood. Een dienstmeid echter had, met opzet ('sciens'), arsenicum door de pap geroerd. Alle negen personen die ervan hadden gegeten waren doodziek geworden, maar snel ingrijpen van de artsen had acht van hen kunnen redden. Het zesjarig zoontje van Van Doiem is echter overleden. Nu, zes weken later, is alleen de dochter des huizes, een meisje van een jaar of achttien, nog in gevaar. Sinds drie weken vertoont zij verlamningsverschijnselen aan de benen en lijdt hevige pijnen in de tenen en voetzolen. Er zijn geen zwellingen te zien en evenmin is de huid verkleurd. Geen enkele arts weet een geneesmiddel.

Men vreest dat de patiënte, uitgeput door pijn en slapeloosheid, toch zal sterven. Namens de moeder, die haar dankbaarheid zal weten te tonen, verzoekt Mulerius aan Heurnius om zo snel mogelijk zijn advies mee te delen. Op deze brief zijn enige aantekeningen gemaakt in een ander handschrift dan dat van Mulerius. Het schrift is echter zeer moeilijk te lezen. Zou het een kladje kunnen zijn van het antwoord van Heurnius?

Over de medische praktijk van Mulerius te Groningen weten we niets, behalve dat ze groot moet zijn geweest. Franciscus Gomarus, hoogleraar in de theologie te Groningen, geeft in een brief van 19 maart 1629²³ aan André Rivet in Leiden een niet zo lovende beschrijving van Mulerius als hoogleraar in de geneeskunde. De professor is wel een zeer geleerd man, schrijft Gomarus, maar hij is de enige medische hoogleraar en slechts twee maal per week doceert hij geneeskunde, voor de rest wiskunde. Er is geen hortus botanicus, aan anatomie wordt niet veel gedaan, disputaties worden nauwelijks gehouden. De professor besteedt veel tijd aan de behandeling van zijn patiënten en ook het ambt van bewindvoerder van de West-Indische Compagnie neemt veel tijd in beslag, zodat niet verwacht mag worden dat de medische wetenschap door zijn inspanningen enige vooruitgang zal boeken. De hoogleraar in Franeker daarentegen geeft zijn colleges vaak twee keer, en wordt niet zo afgeleid door andere bezigheden.

Het is inderdaad waar dat Mulerius over geneeskunde niets gepubliceerd heeft. Tot aan 1630 hebben zich in Groningen slechts 16 studenten in de medicijnen laten inschrijven²⁴, hoewel anderen vanuit een andere faculteit naar de medische studies zullen zijn overgestapt. Er zijn slechts vier, misschien vijf, studenten bij hem gepromoveerd²⁵. Afzijdig van de studenten heeft hij zich niet gehouden: zo voldeed hij aan verzoeken om in alba amicorum een bijdrage te schrijven²⁶.

Het bibliothecariaat heeft Mulerius nauwgezet vervuld. In de *Librorum Academicorum Syllabus* noteerde hij in 1619 nauwkeurig de titels van de boeken in de Academiebibliotheek, nadat hij ze naar faculteit en formaat had geordend. Ook de latere aanwinsten heeft hij opgegeven²⁷.

Kennis over Mulerius' eigen bibliotheek kunnen we opdoen uit de catalogus die is opgesteld voor de veiling van deze boekerij, gehouden op 23 november/3 december 1646 (oude en nieuwe stijl) 'in area Academica'. Dat is weliswaar zestien jaar na de dood van de eigenaar, maar in november 1645 was zijn weduwe, Christina Six, overleden. De veiling zal hebben plaatsgevonden om haar erfenis te regelen. Een exemplaar van de veilingcatalogus blijkt zich in de Bibliotheca Angelica te Rome te bevinden: *Catalogus Librorum Clarissimi Celeberrimique Viri D. Nicolai Mulerii Med. Doct. ejus-*

*demque facultatis, ut & Matheseos, dum viveret, in Academiâ Groningo-Omlandicâ Professoris dignissimi: Quorum plerique, praesertim Mathematici, Annotationibus Manuscriptis ipsius tou μαθημάτων sunt illustrati. Eorum Auctio habebitur Groningae in areâ Academicâ 23 Novembr./3 Decembr. Groningae, Typis Joannis Nicolai, Typographi, Anno M.DC.XLVI*²⁸. De catalogus telt 606 nummers plus 33 ongebonden boeken, totaal 639 nummers. In een aantal gevallen staan bij een nummer twee of meer titels vermeld, dat zullen wel convoluten zijn. Tellen we alle titels, dan komen we op een aantal van 690 (plus 33). Tellen we ook nog de banden van de meerdelige werken, dan is de uitkomst 703 (plus 33) volumina.

De catalogus is op de gebruikelijke wijze ingedeeld. Binnen de rubrieken Libri Theologici (1-59), Libri Juridici (60-76), Libri Medici (77-211), Libri Mathematici (212-343), Philosophi, Historici, Chronologici & Litteratores (344-606) zijn de boeken naar formaat ingedeeld, van folio naar duodecimo. Tenslotte volgen apart de Libri Incompacti Miscellanei, de ongebonden boeken, in folio, kwarto en octavo. De meeste boeken zijn in het Latijn en/of Grieks geschreven. Er zijn ook 49 Franse titels, 42 Nederlandse, vier Duitse en twee Italiaanse. Vier boeken zijn gedrukt in de vijftiende eeuw: nr. 235: *Summa Astrologiae judicialis* Joan. Eschuid Angl. Venetiis. 1489, nr. 316: *Opus Almanach* Joan. de Monte Regio. Aug. Vindelic. 1488, nr. 345: *Chronicon Hartmanni Schedel ab initio mundi, cum figuris* en nr. 412: *Liber de Scripturis Ecclesiasticis*. 1492. De overige dateren uit de zestiende en de eerste dertig jaren van de zeventiende eeuw.

Kijken we naar de aantallen per rubriek, dan valt op dat het theologische gedeelte met 59 nummers wel mager lijkt voor iemand die heeft laten blijken, onder meer door zijn bemoeienis met de zaak-Vorstius, voor godsdienstige vraagstukken grote interesse te hebben. Als hij die niet had gehad zouden de Groningse stadbestuurders hem trouwens nooit benoemd hebben. Tussen de titels in zijn bibliotheek treffen we echter geen enkel werk van Luther aan, slechts een van Calvijn (nr. 47: *Leçons de Jehan Calvin sur le Prophete Hosée. A Geneve* 1557), een paar van Erasmus²⁹ en van Melanchthon³⁰.

De groep juridica telt niet meer dan 17 nummers, en bestaat vooral uit het *Corpus Juris* en commentaren daarop. Opvallend zijn drie werken van Jacobus Bouricius (1544-1622) en een van Hugo Bouricius (1593-1636)³¹, beiden advocaten bij het Hof van Friesland. Zijn dit misschien presentexemplaren van de auteurs geweest aan een (oud-)stadgenoot?

De medische werken zijn natuurlijk in grotere getale aanwezig, 135 nummers. Daaronder bevinden zich de anatomische studie van Andreas Vesalius, *De humani corporis fabrica* (Basel 1555) (nr. 77), werken van de Griekse

eret, in *Academia Groningo-Om-*
que, praesertim Mathematici, An-
torum sunt illustrati. Eorum Aucto-
Novembr./3 Decembr. Groningae
*1618. XLVP*⁸. De catalogus tel-

ingedeeld. Binnen de rubrieken
 76), Libri Medici (77-211), Libr-
 ici, Chronologici & Litteratores-
 deeld, van folio naar duodecimo.
 Miscellanei, de ongebonden boe-
 e boeken zijn in het Latijn en/of
 itels, 42 Nederlandse, vier Duitse
 kt in de vijftiende eeuw: nr. 235
id Angl. Venetiis. 1489, nr. 316
Vindelic. 1488, nr. 345: *Chronicon*
uris en nr. 412: *Liber de Scripto-*
 ren uit de zestiende en de eerste

, dan valt op dat het theologische
 or iemand die heeft laten blijken
 aak-Vorstius, voor godsdienstige
 s hij die niet had gehad zouden de
 ooit benoemd hebben. Tussen de
 geen enkel werk van Luther aan
 han Calvin sur le Prophete Hosée
 en van Melanchthon³⁰.

ummers, en bestaat vooral uit he-
 vallend zijn drie werken van Ja-
 ugo Bouricius (1593-1636)³¹, bei-
 Zijn dit misschien presentexem-

ad-)stadgenoot?
 rotere getale aanwezig, 135 num-
 sche studie van Andreas Vesalius
 (nr. 77), werken van de Griekse

artsen Hippocrates (nrs. 79 en 107) en Galenus (nrs. 86, 171 en 210), van
 Avicenna (nr. 83), kruidboeken van Dodonaeus (nr. 80: *Herbarius ofte*
Cruidboeck van Rembertus Dodonaeus. Tot Leiden, bij Ravelingen. 1618),
 Clusius en Dioscorides, werken van modernere auteurs als Fallopius³² en
 Paracelsus³³ en natuurlijk ook zijn leermeester Heurnius³⁴. In handschrift is
 aanwezig *La chirurgie de maistre Guillaume Salicet* (nr. 132).

Ongeveer net zo groot is de rubriek Mathematica met 132 nummers. Dit is
 een gemêleerde groep, met werken over wiskunde (Euclides), astronomie,
 architectuur (Vitruvius, Serlio) en vestingbouw, geografie (Ptolemaeus, nrs.
 215, 227, 232), zeevaart en boekhouden³⁵. De beide uitgaven van Coperni-
 cus' *De revolutionibus orbium coelestium* staan er bij (nr. 229: ed. 1543; nr.
 245: ed. 1566), drie werken van Tycho Brahe³⁶, Kepplers *Astronomia nova*,
 1609 (nr. 216), *Dioptrice*, 1611 (nr. 276) en *De Cometis*, 1619 (nr. 323).
 Landgenoten als Simon Stevin, Adriaan Metius, Johannes Sems en Philippus
 Lansbergius ontbreken evenmin³⁷. Ook Petrus Ramus is met vier titels ver-
 tegenwoordigd³⁸. Van Mulerius' eigen werken staan in deze catalogus alleen
 de *Tabulae Frisicae lunae-solares* van 1630 (nr. 285) en *Judaeorum annus*
lunae-solaris uit 1630 (nr. 233) genoemd. Misschien heeft de familie de meeste
 boeken van Mulerius zelf buiten de veiling gehouden.

De meest gevarieerde rubriek is tevens de grootste: er zijn 263 nummers
 met werken op het gebied van filosofie, geschiedenis, chronologie en litera-
 tuur. De klassieke auteurs staan er natuurlijk bij: Homerus, Seneca, Cicero,
 Plinius, Plutarchus, Plato, Tacitus, Aristoteles, maar ook de eigentijdse his-
 torici: Ubbo Emmius³⁹, Pier Winsemius⁴⁰, Emanuel van Meteren⁴¹, Ber-
 nardus Furmerius⁴², *D'Oude Chronijcke van Hollant, Zeelandt en Utrecht &c.*
van W. Gouthoeven, Dordrecht 1620 (nr. 385), *De Hollandsche Rijm-Chro-*
niijk, Amsterdam 1591 (nr. 417) en andere historische werken, verder Marco
 Polo's reisverhaal (nr. 435: *Description des Indes Orientales de Marc Paule*
Gentilhomme Venetien. A Paris. 1556) en twee beschrijvingen van West-Indië
 (nr. 362: *Beschrijvinge van West-Indien van Jan de Laet. Tot Leyden by El-*
zevier. 1625, en nr. 522: *Historie naturel en morael van West-Indien door*
Josephum de Acosta. Tot Enchuysen. 1598). Heeft de deelname aan de West-
 Indische Compagnie bij Mulerius belangstelling gewekt voor dit gebied?

Op een uitzondering na⁴³, liggen de jaren van uitgave, voorzover vermeld,
 vóór 1630. Dat betekent dat dit inderdaad de bibliotheek is zoals Mulerius die
 heeft aangelegd, afgezien van de werken die er tussen 1631 en 1646 aan zijn
 onttrokken. De bibliotheek is groter geweest: de UB bezit een boek dat door
 Petrus Mulerius in 1639 ten geschenke is gegeven, maar dat afkomstig moet
 zijn uit de collectie van zijn vader. Op het schutblad achterin staan namelijk

aantekeningen in het karakteristieke handschrift van Nicolaus Mulerius⁴⁴. Petrus Mulerius was in 1628 hoogleraar in de fysica en botanica geworden, maar had daarvoor net als zijn vader als medicus gepraktiseerd. Het ligt voor de hand te veronderstellen dat hij een keuze heeft gemaakt uit de boeken die zijn vader op die vakgebieden bezat. Hetzelfde geldt voor zijn zwager Menelaus Winsemius, hoogleraar in de geneeskunde te Franeker.

Vergelijken we deze catalogus met de collectie van de UB in die periode, dan valt op dat deze particuliere bibliotheek anderhalf keer zo groot is: de Academiebibliotheek bezat in 1619 403 delen. Bovendien, op een aantal van bijna 700, zijn er zeer weinig boeken die ook in de Academiebibliotheek voorkomen. De reden daarvoor zal zijn geweest dat de Academie, zodra de eerste grote aankopen waren gedaan, slechts een klein budget aan de bibliotheek beschikbaar stelde. Mulerius daarentegen heeft wel het geld gehad om regelmatig boeken aan te schaffen. Niet alleen had hij zijn salaris als hoogleraar, maar ook de medische praktijk leverde inkomsten op. Dat die niet gering waren moge blijken uit het feit dat hij in 1622 aan de West-Indische Compagnie f 17.500,- geleend heeft, twee keer zijn jaarsalaris als hoogleraar⁴⁵. Overigens waren de studenten voor hun studieboeken aangewezen op de boekenverzamelingen van de hoogleraren, omdat zij in de UB niet toegelaten werden.

In de *Syllabus* vinden we voor het 1646 jaar geen enkele aanwinst genoteerd. Toch bezit de UB twee van de toen geveilde boeken. Het eerste is nr. 228 in de veilingcatalogus: Johannes Schoner, *Opera mathematica*, Neurenberg: Johannes Montanus & Ulricus Neuberus, 1561. Op de titelpagina staat de naam Nic. Mulerius, in de tekst en op het achterste schutblad staan een paar aantekeningetjes van zijn hand. Het tweede boek dat kan worden geïdentificeerd met een titel in de veilingcatalogus (nr. 265) is: Federicus Saminiati, *Tabulae Astronomicae*, Antwerpen: Martinus Nutius, 1599. Tegenover de titelpagina lezen we de volgende aantekening: 'Henricus Lubaeus, Bergoz; Palma. A(nn)o 1646 11/24 Groningae Comparavi ex Bibliotheca Nic. Mulerii'. Op 12 mei 1638 heeft Henricus Lubbaeus, Bergozomensis, zich in de medische faculteit laten inschrijven⁴⁶. De boeken van Schoner en Saminiati komen beide al voor in de bibliotheekscatalogus van 1669⁴⁷. Henricus Lubbaeus heeft zijn boek misschien aan de Academie geschonken. Het is mogelijk dat ook het werk van Schoner al snel door de nieuwe eigenaar weer is afgestaan. Of zou dat de enige aankoop van de bibliotheek op deze veiling zijn geweest? In beide boeken is overigens weinig te zien van de handschriftelijke aantekeningen, waarvan in de titel van de catalogus sprake is.

icolaus Mulerius⁴⁴.
 otanica geworden,
 eerd. Het ligt voor
 t uit de de boeken
 : voor zijn zwager
 raneke.

UB in die periode,
 eer zo groot is: de
 op een aantal van
 ademiebibliotheek
 cademie, zodra de
 lget aan de biblio-
 het geld gehad om
 n salaris als hoog-
 n op. Dat die niet
 de West-Indische
 salaris als hoogle-
 en aangewezen op
 in de UB niet toe-

le aanwinst geno-
 n. Het eerste is nr.
hematica, Neuren-
 de titelpagina staat
 chutblad staan een
 at kan worden ge-
) is: Federicus Sa-
 rtius, 1599. Tegen-
 Henricus Lubaeus,
 avi ex Bibliotheca
 ergozomensis, zich
 an Schoner en Sa-
 van 1669⁴⁷. Hen-
 ie geschonken. Het
 le nieuwe eigenaar
 bibliotheek op deze
 e zien van de hand-
 atalogus sprake is.

Waar al die andere boeken terecht zijn gekomen, weten we niet. De cata-
 logus bevat geen aantekeningen over opbrengsten of kopers. Misschien dat in
 de toekomst meer boeken bekend zullen worden als afkomstig uit de boekerij
 van Mulerius, nu bibliotheken bij het catalogiseren van hun oudere bezit ook
 boekhistorische gegevens in het Pica-format kunnen noteren.

NOTEN

1. Met dank aan de heer drs. H.H. Schoonbeeg, die inzage verleende in zijn materiaal over Mulerius.
2. In chronologische volgorde: 08.12.1590 aan Joh. Heurnius te Leiden; 12.01.1594 aan dezelfde; 18.02.1594 aan dezelfde; 29.09.1596 aan dezelfde (deze brieven bevinden zich in de UB Leiden); 03.04.1597 aan Roelof Wicheringe te Groningen (Leeuwarden PBF, briefverzameling Gabbema); 12.12.1606 aan Onias Geldorpius te Harlingen (Leeuwarden PBF, briefverzameling Gabbema); 29.03.1608 van Josephus Scaliger te Leiden (afgedrukt in Mulerius. *Judaeorum annus*. 1630, pp. 82-83); 15.12.1609 van Ubbo Emmius te Groningen (uitgegeven in H. Brugmans en F. Wachter. *Briefwechsel des Ubbo Emmius*. vol. I Aurich, Dunkman, 1911, vol. II 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1923, nr. 337); 30.09.1611 aan Curatoren en Burgemeesteren te Leiden (afgedrukt in P.C. Molhuysen. *Bronnen tot de Geschiedenis der Leidsche Universiteit*. deel 2. 's-Gravenhage, 1916 (R.G.P. dl. 29), bijlage nr. 422 pp.*32-*33; 13.03.1613 aan Roelof Wicheringe te Groningen (Leeuwarden PBF, briefverzameling Gabbema); 26.02.1618 aan Gaspar Diemen te Amsterdam (afgedrukt in de tweede editie van Mulerius. *Institutionum Astronomicarum*. Groningen, 1649, pp. 189-196); 28.12.1618 aan het stadsbestuur van Leeuwarden; 07.10.1610 aan de secretaris van de stad Leeuwarden (beide geciteerd door W. Eekhoff in de *Groninger Courant* van 20 oktober 1858); 27.06.1621 aan Ubbo Emmius te Groningen (München, Bayerische Staatsbibliothek); 24.07.1621 van Ubbo Emmius te Groningen (*Briefwechsel* nr. 444). Prof. dr. E.H. Waterbolk was zo vriendelijk mij een kopie van zijn transcriptie van de brief van Mulerius aan Emmius, nu in München, te geven, waarvoor ik hem hier hartelijk wil bedanken.
3. Levensbeschrijvingen zijn te vinden in de programmata funebria van Mulerius en van zijn weduwe, resp. 4 september 1630 en 20 november 1645; *Effigies & vitae Professorum Academiae Groningae & Omlandiae*. Groningen, Johannes Nicolai, 1654, p. 64-69; A.J. van der Aa. *Biographisch Woordenboek der Nederlanden*. 12e deel, 2e stuk, Haarlem 1869, p. 1129-1130; *Biographie Nationale*. 5e deel, Brussel 1899, kol. 343-347; W.C.M. de Regt. *Het geslacht der professoren Mulerius*. In: *De Navorscher* 55 (1905) p. 538-548; *Nieuw Nederlands Biografisch Woordenboek*. 2e deel, Leiden 1912, kol. 952-954; W.B.S. Boeles. *Levenschetsen der Groninger Hoogleeraren*, toegevoegd achter W.J.A. Jonckbloet. *Gedenkboek der Hoogeschool te Groningen*. Groningen, J.B. Wolters, 1864, p. 11-12.
4. Mulerius promoveerde op stellingen, *Theses disputationis ergo propositae de Pleuritide*. Molhuysen, *Bronnen*, dl. I, p.*465.
5. P.J. van Winter. *Hoger beroepsderwijs avant-la-lettre* (Verhandelingen der Koninklijke Nederlandse Akademie van Wetenschappen, Afd. Letterkunde, Nieuwe Reeks, deel 137). Amsterdam etc., Noord-Hollandsche Uitgevers Maatschappij, 1988, p. 81-83. Overigens moet Van Winters opmerking dat Mulerius 'de nieuwe Academie bij haar opening ook al (had) begeleid met een opmerkelijk boek over Agricola' op een vergissing berusten. In 1614 is een editie verschenen van de werken van Wessel Gansfort, verzorgd door Joachim Alting en Petrus Pappus. In het voorwerk is een lofdicht van Mulerius op het werk van de beide

- editores opgenomen, maar over Agricola wordt daarin niet gesproken. Een afzonderlijke studie over Agricola is uit deze periode niet bekend.
6. Het beroep van de van Sociniaanse sympathieën verdachte Conrad Vorstius tot opvolger van Arminius te Leiden heeft voor grote beroering gezorgd. Ook Mulerius verklaarde zich, in een brief aan Curatoren en Burgemeesters, 20/30 september 1611, tegenstander van deze benoeming. Zie voor een uiteenzetting van deze kwestie H.C. Rogge. *Het beroep van Vorstius tot hoogleeraar te Leiden*. in: De Gids 36 (1873) dl. II, p. 31-70 en 495-558.
  7. Jan Hendricksz. Jarichs van der Ley, ontvanger- generaal van de Admiraliteit van Friesland, had een 'Generale Regul' ontwikkeld om de lengte op zee te bepalen. Om zijn methode te testen vond zelfs een experimentele zeereis plaats. Mulerius was een van de pleitbezorgers voor de theorie van Van der Ley. Een aanbeveling van zijn hand is opgenomen in Jarichs' *Tghesicht des Grooten Zeevaerts*, Franeker, Jan Lamrinck, 1619 en herdrukt in *Voyage Vant Experiment vanden Generalen Regul ...*, 's- Gravenhage, Hillebrant Iacobssz, 1620. Zie hierover C.A. Davids. *Zeewezen en wetenschap, de wetenschap en de ontwikkeling van de navigatietechniek in Nederland tussen 1585 en 1815*. Amsterdam, De Bataafsche Leeuw, 1986, p. 80-85 en 284-287.
  8. Brief aan Roelof Wicheringe, 13 maart 1613.
  9. Zo bijvoorbeeld een gedicht op het werk van Joannes Baptista Houwaert. *Paraenesis Politica*. Leeuwarden, Aegidius van den Rade, 1614; op de editores van de uitgave van de *Opera* van Wessel Gansfort, Groningen, Johannes Sassius, 1614; op *Opus Chronologicum* van Ubbo Emmius, Groningen, Johannes Sassius, 1619; in het voorwerk van Ubbo Emmius' biografie van Willem Lodewijk. *Guilhelmus Ludovicus comes Nassovius, id est ...* Groningen, Johannes Sassius, 1621.
  10. *Elogium Vbbonis Emmii Historiarum & Graecae linguae in Acad. Groning. Professoris primi ... Ab Amico conjunctissimo contexta*. Groningen, Johannes Sassius, 1628. Bij de herdruk in *Mensonis Altingii pastoris Emdani ...*, vita descripta per Ubbonem Emmium, Groningen, Gesina Elama / Jurjen Spandaw, 1728 is de naam van de auteur wel op de titelpagina vermeld.
  11. Voor een, niet onverdeeld gunstige, bespreking van Mulerius' werk, zie L. Elaut. *Nicolaus Mulerius uit Brugge, de eerste medische hoogleraar te Groningen (1564-1630)*. In: *Scientiarum Historia* 1 (1959) p. 3-13.
  12. *Cort Onderwys van het ghebruyck des Astrolabiums. Hier is achter by ghevoeght de Tafel van Sinus*. Door D. Nicolaum Mulerium, Medicijn ordinaris der stadt Harlingen. Tot Franeker By Gillis vanden Rade boeckdrucker der Staten van Vrieslant.
  13. *Hemelsche Trompet Ende Morgenwecker Ofte Comeet Met een Lange baert Verschenen Anno 1618. in Novembri ende Decembri, Met een korte verhandelinge van de nature oorspronck ende beduydinge der Cometen in 't gemeen* (titel van de herdruk uit 1681, verschenen te Harderwijk en verzorgd door een kleinzoon, ook Nicolaus Mulerius). Zie hierover A.T. Reitsma. *Hoe men in het jaar 1618 over kometen dacht en schreef, naar aanleiding van een werkje, getiteld: Hemelsche Trompet Morgenwecker ...*, in: *Album der Natuur*, een werk ter verspreiding van natuurkennis onder beschaafde lezers van allerlei stand. Nieuwe reeks, 1859, p. 161-184.
  14. Zie noot 2 hierboven, waarnaar verwezen zij voor alle hierna genoemde brieven.
  15. Boeles, p.12 n.2.
  16. Met dank aan de heer J. Kingma, die mij op dit exemplaar attent maakte.
  17. 'Leoardiani magnitudine stipendii oppugnatum superatumque D. Mulerius medicum, virum sane eruditissimum, a nobis abtrahunt.' *Briefwechsel*, nr. 286.
  18. Volgens een brief van Johannes Bogerman aan Ubbo Emmius, 29 mei 1614: 'Doleo discessum D. Mulerii cum quo hic vixi amatissime et coniunctissime, et si penes me fuisset potestas eum retinendi mansisset honestus et doctus ille vir porro nobiscum'. *Briefwechsel* nr. 393.

oken. Een afzonderlijke

id Vorstius tot opvolger
Mulerius verklaarde zich,
1, tegenstander van deze
ge. *Het beroep van Vor-*
-70 en 495-558.

Admiraliteit van Fries-
palen. Om zijn methode
en van de pleitbezorgers
s opgenomen in Jarichs'
en herdrukt in *Voyage*
rrent Iacobssz, 1620. Zie
i de ontwikkeling van de
De Bataafsche Leeuw,

ouwaert. *Paraenesis Po-*
s van de uitgave van de
op *Opus Chronologicum*
oorwerk van Ubbo Em-
nes Nassovius, id est ...

roning. *Professoris primi*
s, 1628. Bij de herdruk in
a Emmium, Groningen,
ir wel op de titelpagina

k, zie L. Elaut. *Nicolaus*
'564-1630). In: *Scientia-*

y ghevoeght de Tafel van
rlingen. Tot Franeker By

Lange baert Verschenen
linge van de nature oor-
ruk uit 1681, verschenen
rius). Zie hierover A.T.
naar aanleiding van een
ier Natuur, een werk ter
ei stand. Nieuwe reeks,

toemde brieven.

it maakte.
s. Mulerius medicum, vi-
6.

9 mei 1614: 'Doleo dis-
e, et si penes me fuisset
nobiscum'. *Briefwechsel*

19. Zie over hem: Alice van Diepen. *Jacob de Meester (?-1612): een opmerkelijk drukker*. In: *De zeventiende eeuw* 6 (1990) p. 117-121. De Meester was evenals Mulerius uit Brugge afkomstig.
20. HS 106, beschreven in H. Brugmans. *Catalogus codicum manu scriptorum Universitatis Groningana Bibliotheca*. Groningen, J.B. Wolters, 1898.
21. In 1594 heeft ook Mulerius zich al geërgerd aan deze fouten, zoals blijkt uit een brief aan Heurnius van 12 januari: '... calculi examinatione qui apud Copernicum valde mendosus est'.
22. Over de ontvangst van de Copernicaanse theorie in de Nederlanden, zie A. de Smet. *Copernic et les Pays-Bas*. In: *Janus* 60 (1973) p. 13-23.
23. Afgedrukt in G.P. van Itterzon. *Franciscus Gomarus*. 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1929 (diss. Leiden), p. 422-423.
24. *Album studiosorum Academiae Groningana*. Uitgegeven door het Historisch Genootschap te Groningen, J.B. Wolters, 1915, kol. 1-24.
25. In 1617 Rapha Randus op *Theses medicae de morbis totius substantiae*, in 1624 Joannes Weslingius op een *Disputatio medica de curatione februm pestilentium* en in 1626 Conradus Matthaeus op *Theses medicae de evacuatione in genere* en ook in 1626 Cornelius Oostermans op *Theses medicae de pleuritide vera*. In 1617 promoveerde ook nog Samuel Randus in de medicijnen, maar de naam van Mulerius staat niet als promotor vermeld. *Album studiosorum*, kol. 445.
26. In de alba van Everardus Avercamp (1619, UBG HS 210), Theodorus Eyssonius (1626, UBG HS 214g) en Alardus Tamminga (1628, UBG HS 214h) komen inscripties van Mulerius voor.
27. Zie over de vroege geschiedenis van de bibliotheek *Universiteitsbibliotheek Groningen 1615-1990*. red. W.R.H. Koops, J. Kingma en G.C. Huisman, Groningen, Universiteitsbibliotheek, 1990.
28. Deze catalogus staat vermeld in een lijst van veilingcatalogi, samengesteld door prof. dr. B. van Selm te Leiden.
29. Nr. 7: *Annotationes Erasmi in Novem Testamentum*. Basileae apud Froben. 1540; nr. 37: *Erasmus de ratione concionandi*. Basileae. 1544. In de rubriek Philosophi etc. ook nog: nr. 361: *Erasmi Adagia*. Basil. 1528; nr. 402: *Erasmi Roterodami Epistolae*. Basileae apud Froben. 1540.
30. Nr. 38: *Loci Communes Theologici*. Phil. Melancthonis. Lipsiae. 1569; in de rubriek Philosophi etc. ook: nr. 512: *Phil. Melancthon de Anima*. Witebergae. 1558; nr. 534: *Epistolarum Phil. Melancthonis libellus alter*. Witebergae. 1570; nr. 559: *Phil. Melancthonis initia doctrinae Physicae*. Francof. 1550; nr. 561: *Phil. Mela(n)chthonis selectaru(m) Declamationu(m) Tom. I. Arge(nt)tor.* 1546.
31. Nr. 69: *Hectoris Bouricij dissertationes Academicæ*. Franek. 1622; nr. 67: *Jac. Bouricij Advocatus*. Leovardiae. 1608; nr. 68: *Ejusdem liber Singularis Ad Pandectas*. 1613; nr. 75: *Jac. Bouricij Captivus*. Leovardiae. 1610.
32. Nr. 88: *Gabrielis Fallopij Opera*. Francofurti. 1600; nr. 189: *Gabrielis Fallopii Kunstbuch*. Zu Auspurg. 1584.
33. Nr. 117: *Theophrasti Paracelsi Opera Medico-Chymica*. 2. Voll. Francofurti. 1603; nr. 119: *Theophrasti Paracelsi Opera: Germanicè*. 4. voll. Basileae. 1589.
34. Nr. 123: *I. Heurnius de morbis Capitis*. Lugd. Bat. 1594; nr. 127: *Joh. Heurnii Praxis Medicinae Nova Ratio*. Lugd. Bat. 1590; nr. 134: *J. Heurnii Praxis Medicinae Nova ratio*. Leidae apud Raphel. 1599; nr. 160: *Joan. Heurnij Institutiones Medicinae*. Leidae apud Rapheleng. 1592.
35. Nr. 246: *Thresoor van t'Italiaens Boeckhouden door Henrick Waninghen*. T'Amsterdam. 1613, en nr. 247: *Den stijl van Boeckhouden van J. Coutereels*. Tot Middelburg. 1603.

36. Nr. 239: *Tychonis Brahe Astronomiae instauratae mechanica. Noribergae. 1602*; nr. 282: *Tychonis Brahe Astronomiae instauratae Progymnasmata. Pragae. 1601*; nr. 283: *Ejusdem liber secundus de recentioribus Phoenomenis mundi Aetherei. Ibid. 1603.*
37. Van Stevin bijvoorbeeld nr. 230: *Hypo(m)nemata Mathematica. Leydae. 1608*; nr. 242: *Legermeting. Tot Rotterdam. 1617*; nr. 272: *Stercktenbouwing. Tot Leyden. 1549.* Van Metius onder meer nr. 259: *Arithmeticae & Geometriae practica. Franek. 1611*; nr. 292: *Arithmetica & Geometria nova. Franek. 1625*; nr. 342: *Astrolabium. Franekerae. 1626.* Van Johannes Sems: nr. 293: *D'Arithmetische fundamente. Tot Emden. 1623.* Van Philippus Lansbergius: nr. 266: *Commentationes in Motum terrae, ex interpretatione Marti. Hortensij. Middelburgi. 1630*; nr. 287: *Phil. Lansbergij Geometria Triangulorum. Lugd. Bat. 1591.*
38. Nr. 262: *Arithmetica & Geometria Rami. Basileae. 1580.* Eju(s)dem *Scholae Mathematicae. Ibid. 1569*; nr. 529: *Petri Rami animadversiones Aristotelicae. Parisiis. 1556*; nr. 573: *Petri Rami Scholae Physicae & Metaphysicae. Parisiis. 1565.*
39. Onder andere nr. 349: *Opus Chronologicum. Groningae. 1619*; nr. 484: *Vetus Graecia. Lugd. Bat. apud Elzevir. 1626*; nr. 553: *De Origine & Antiquitate Frisoru(m). Groningae. 1603*; nr. 496: *Rerum Frisicarum Historiae Decades quinque 4. voll.*
40. Nr. 388: *Chronijcke van Friesland. Tot Franeker. 1622*; nr. 433: *Historia Frisica. Leoverdiae. 1629.*
41. Nr. 424: *Nederlantsche Historien. Op Schotlant buyten Danswijck. 1609.*
42. Onder de libri incompacti: *Annales Frisici Bernardi Furmerij. Franek. 1609.*
43. De uitzondering is nr. 275: *Christoph. Pezelij praecepta Genethliaca. Ibid. (= Frankfurt. Ioh. Rudolphi Camerarij horarum natalium centuria una Ibid. 1637.*
44. Joannes Antonius Maginus. *Ephemeridum coelestium motuum continuatio ab anno Domini 1608, usque ad Annum 1630, Editio secunda. Frankfurt, Wolfgang Richter, 1610-1615* (2 pts. in 1 vol.). Op de titelpagina: *Bibliothecæ Academiae dd Petrus Mulerius A° 1639.*
45. P.J. van Winter. *De Westindische Compagnie ter Kamer Stad en Lande. 's-Gravenhage, Martinus Nijhoff, 1978* (Werken uitgegeven door de Vereeniging Het Nederlandsch Economisch-Historisch Archief, nr. 13) p.51.
46. *Album studiosorum*, kol.38.
47. Gerhard Lammers. *Catalogus Librorum Bibliothecae Illustri Ac Alma Universitatis Illustrum & Praepotentium Groningae & Omlandiae D.D. Ordinum. Groningen, wed. Edzard Agricola, 1669.*